በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁጥር 202839

ህዳር 27 ቀን 2014 ዓ/ም

ዳኞች ፡- ብርሀኑ አመካው

ተሾመ ሽፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሀኑ መንግስቱ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች ፡ አቶ ሰለሞን አሰፋ- አልቀረቡም

ተጠሪዎች ፡ ቡና ኢንሹራንስ አክሲዮን ማህበር -ነ/ፈጅ ቁምነገር ካሣሁን -ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የስራ ውል ከተቋረጠ በኋላ የተወሰነ የቦነስ ክፍያ ይከፈለኝ በሚል የቀረበ የአሰሪ እና ሰራተኛ ክርክርን የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ በተጀመረበት የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አመልካች ከሳሽ ተጠሪ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል፡፡

አመልካች ጥር 28 ቀን 2011 ዓ.ም. ጽፈው ባቀረቡት ክስ በተጠሪ ድርጅት ውስጥ በስራ አስፈጻሚነት ስሰራ ቆይቼ የ2010 በጀት አመት ከተጠናቀቀ በኋላ የስራ ውሌን አቋርጫለሁ፡፡ ተጠሪ የ2009 እና የ2010 ዓ.ም.

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ቦነስ የሁለት ወር ደመወዝ ለሰራተኞቹ ከፍሏል። እኔም ለተገኘው ውጤት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ስለነበረኝ የሁለት ወር ደመወዜን ብር 38,992 ተጠሪ እንዲከፍል ይወሰንልኝ በማለት ጠይቀዋል።

ተጠሪም መጋቢት 5 ቀን 2011 ዓ.ም. ጽፎ ባቀረበው መልስ ነሐሴ 8 ቀን 2010 ዓ.ም. ተጠሪ የሰራተኞች ቦነስ እና አመታዊ የደመወዝ ጭማሪ አፈጻጸም መመሪያ አውጥቷል። በዚህ መመሪያ ላይ የቦነስ ክፍያ የሚፈጸመው በስራ ላይ የሚገኙ ሰራተኞችን ይዞ ለማቆየት መሆኑ ተመልክቷል። የተጠሪ ቦርድም ነሐሴ 21 ቀን 2010 ዓ.ም. ባደረገው ስብሰባ ቦነስ ከስራ ለለቀቀ ሰራተኛ እንደማይከፈል በቃለ ጉባኤ ወስኗል። በመሆኑም አመልካች የቦነስ ክፍያው በሚፈጸምበት ጊዜ ከስራ የለቀቁ በመሆኑ የቦነስ ክፍያው አይገባቸውም በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ ተጠሪ ቦነስን በተመለከተ አለ የሚለው መመሪያ በዳይሬክተሮች ቦርድ የጸደቀ ባለመሆኑ ተፈጻሚነት የለውም። በቦርድ አባላት በቃለ ጉባኤ የተወሰነውም ከስራ የለቀቁ ሰራተኞች ቦነስ እንደማይከፈላቸው በግልጽ የሚያመለክት አይደለም። በመሆኑም ለአመልካች ቦነስ እንዳይከፈል በግልጽ የሚከለክል ህግ ስለሌለ ለአመልካች ብር 38,992 ከወለድ፣ ወጪ እና ኪሳራ ጋር ይከፈላቸው በማለት ወስኗል። ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ላይ የይግባኝ ቅሬታ ለፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ የተጠሪ ቦርድ የስራ ውሉ የተቋረጠ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው ወስኗል። የስር ፍርድ ቤት አጠቃላይ የቃለ ጉባኤውን ይዘት ሳይመለከት ቃለ ጉባኤው ለአመልካች ተፈጻሚ አይሆንም ማለቱ ተገቢ አይደለም። በመሆኑም የአመልካች የስራ ውል ቦነስ ከመከፈሉ በፊት ስለተቋረጠ የተጠሪ ቦርድ በቃለ ጉባኤ በወሰነው መሰረት የቦነስ ክፍያ አይገባቸውም በማለት የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ ሽሯል።

አመልካች በየካቲት 15 ቀን 2013 ዓ.ም. የተጻፈ የሰበር ቅሬታ ያቀረቡት ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ለማሳረም ሲሆን ይዘቱም የተጠሪ ቦርድ ከስራ ለለቀቀ ሰራተኛ ቦነስ ሊከፈለው አይገባም በሚል የውሳኔ ሀሳብ ቀርቦለት የተወያየ ቢሆንም በቃለ ጉባኤው የውሳኔ ኃሳቡን አላጸደቀውም። ስለዚህ ቃለ ጉባኤው እንዳይከፈለኝ ስለማይከለክል የይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ ይታረምልኝ የሚል ነው።

የሰበር አጣሪ ችሎትም የአመልካችን የሰበር ቅሬታ መርምሮ አመልካች ስራ የለቀቁት ቦነስ ከመከፈሉ በፊት ነው በሚል ሊከፈላቸው አይገባም የተባለበትን አግባብ የዳይሬክተሮች ቦርድ በነሀሴ 12 ቀን 2010 ዓ.ም. በቃለ ጉባኤ ከወሰነው አንጻር ለማጣራት ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲያቀርብ ትእዛዝ ሰጥቷል።

ተጠሪ በሐምሌ 28 ቀን 2013 ዓ.ም. ጽፎ ባቀረበው መልስ የተጠሪ ቦርድ ነሐሴ 12 ቀን 2010 ዓ.ም. በቃለ ጉባኤ ከስራ የለቀቀ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው ወስኗል። አመልካች በራሳቸው ፍቃድ ከስራ ለቀው እያለ ቦነስ እንዲከፈላቸው መጠየቃቸው ከቦነስ ክፍያ አላማ እና መንፈስ ውጪ ነው። ስለዚህ በይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት የለም በማለት ተከራክሯል።

አመልካችም በጥቅምት 5 ቀን 2014 ዓ.ም. ተጻፈ የመልስ መልስ በማቅረብ የሰበር ቅሬታቸውን አጠናክረዋል፡፡

የክርክሩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም የግራ ቀኙን ክርክር ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በስር ፍርድ ቤቶች ከተረጋገጠው ፍሬ ነገር እና ተገቢነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረናል፡፡

አመልካች የጠየቁትን የቦነስ ክፍያ ተጠሪ ልከፍል አይገባም በማለት የሚከራከረው የተጠሪ ቦርድ ነሐሴ 12 ቀን 2010 ዓ.ም. በቃለ ጉባኤ ከስራ የለቀቀ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው ወስኗል፡፡ አመልካችም የቦነስ ክፍያ ተወስኖ ከመፈጸሙ በፊት ከስራ ለቀዋል በሚል ነው፡፡ አመልካችም የቦነስ ክፍያው እንዲከፈል በተጠሪ የተወሰነው የስራ ውላቸው ከተቋረጠ በኋላ መሆኑን ክደው ያልተከራከሩ ሲሆን አጥብቀው የሚከራከሩት ተጠሪ የሚጠቅሰው ቃለ ጉባኤ ቦነስ እንዳይከፈለኝ የሚከለክል አይደለም በሚል ነው፡፡ ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በተጠሪ የተገለጸው ቃለ ጉባኤ የስራ ውሉ ለተቋረጠ ሰራተኛ ለሰራበት ጊዜ የተከፈለ ቦነስ እንዳይከፈል የሚከለክል አይደለም የሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል፡፡ በተቃራኒው ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተጠቀሰው ቃለ ጉባኤ አጠቃላይ ይዘት ሲታይ ከስራ የለቀቀ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው መወሰኑን ያመለክታል የሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል፡፡ ስለዚህ ዋናው በዚህ ሰበር ችሎት እልባት ማግኘት ያለበት ጉዳይ ነሐሴ 12 ቀን 2010 ዓ.ም. የተጠሪ ቦርድ በቃለ ጉባኤ ከስራ የለቀቀ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው ወስኗል ወይስ አልወሰነም? የሚለው ነው፡፡

የሰበር አጣሪ ችሎት የተጠቀሰውን ቃለ ጉባኤ ከመዝገቡ ጋር እንዲያያዝ ያደረገ በመሆኑ እኛም ቃለ ጉባኤውን ተመልክተናል፡፡ እንደተመለከትነው በቃለ ጉባኤው 3ኛ ገጽ ውሳኔ ከሚለው አርእስት ከፍ ብሎ እስከ በጅት አመቱ መጨረሻ ያገለገሉ ሰራተኞች ቦነስ ለምን ይከለከላሉ የሚል ሀሳብ ተነስቶ የቦነስ አላማ በስራ ላይ ያሉ ሰራተኞችን ለማበረታታት ስለሆነ በስራ ላይ ለሌሉ ሰራተኞች ቦነስ መክፈል ጥቅም የለውም በሚል ቦነሱ እስከሚከፈልበት ድረስ ከስራ የለቀቁ ሰራተኞች ቦነስ እንደማይከፈላቸው መወሰኑን ተገንዝበናል፡፡ በእርግጥ በቃለ ጉባኤው ውሳኔ በሚል አርእስት ስር ከተጠቀሱ ውሳኔዎች ውስጥ ቦነስን የሚመለከት ውሳኔ የለም፡፡ ይህ ማለት ግን ውሳኔ ተብሎ አርእስት ባይሰጠውም ወይም ውሳኔ ከሚለው አርእስት በላይ ባለው የቃለ ጉባኤው ክፍል ቦነስን የሚመለከት ውሳኔ ከተቀመጠ ተፈጻሚነት አይኖረውም ወይም እንደተወሰነ ሊቆጠር አይገባም ማለት አይቻልም፡፡ በመሆኑም የቃለ ጉባኤው አጠቃላይ ይዘት ሲታይ በስራ ላይ ለሌለ ሰራተኛ ቦነስ እንደማይከፈለው የተወሰነ መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ በመሆኑ ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት የስር ፍርድ ቤት ቃለ ጉባኤው የቦነስ ክፍያን አይመለከትም በሚል የደረሰበትን መደምደሚያ ማረሙ ተገቢ ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ቦነስ ከአሠሪዉ ለሠራተኛዉ በጉርሻ መልክ የሚከፈል ስለመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 1156/2011 አንቀጽ 53(2/ሐ) ላይ ተመልክቷል፡፡ ከዚህ አንፃር ሲታይ አከፋፈሉ የሚመራዉ በአሠሪዉ በሚዘረጋዉ ሥርዓትና

ደንብ ሲሆን አሠሪው ለዚህ ዓላማ በሚያወጣው ደንብ/መመሪያ የቦነስ ክፍያ የሚፈጸምበትን ቅድመ ሁኔታ እንዲሁም የክፍያው አፈፃፀም በሠራተኛው ላይ የሚያስከትለውን ልዩ ግዴታ ጭምር ያካተተ ሊሆን ይችላል፡፡ በህብረት ስምምነት በሌላ አኳኋን ካልተመለከተ በስተቀር የቦነስ ክፍያ በአሠሪው መልካም ፈቃድ የሚፈጸም እንጂ በአሠሪው ላይ በህግ የተጣለ የክፍያ ግዴታ ባለመሆኑ የክፍያውን አፈፃፀም እንዲሁም የሚያስከትለውንም ህጋዊ ውጤት አስመልክቶ በዚህ መልኩ አሠሪው የሚያወጣው ደንብ/መመሪያ/የቃለ ጉባኤ ውሳኔ ወይም ከሠራተኛው ጋር የሚደረግ ስምምነት ካለ ህጋዊ ውጤት ተሰጥቶት እንደየአግባብነቱ ተግባራዊ ሊደረግ የሚገባው እንጂ እንደ ሌሎች የሠራተኞች መሠረታዊ መብቶች በአሠሪና ሠራተኛ አዋጅ ላይ ከተመለከቱት ዝቅተኛ መስፈርቶች (minimum standards) አንፃር ታይቶ ውጤት እንዲኖረው ሊደረግ የሚችልበት አግባብ የለም፡፡

ሲጠቃለል አመልካች የቦነስ ክፍያ የጠየቁት በስራ ላይ ለነበሩበት ጊዜ የተከፈለውን ቢሆንም የቦነስ ክፍያው በተጠሪ ተወስኖ ተፈጻሚ የተደረገው አመልካች ከስራ ከለቀቁ በኋላ በመሆኑ እና ከስራ የለቀቀ ሰራተኞ ቦነስ እንደማይከፈለው የተጠሪ ቦርድ በቃለ ጉባኤ የወሰነ በመሆኑ ለአመልካች የቦነስ ክፍያው ሊከፈላቸው አይችልም፡፡ በመሆኑም ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት የስር ፍርድ ቤት ለአመልካች እንዲከፈል የወሰነውን የቦነስ ክፍያ በመሻሩ የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት ስለሌለ የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

<u>ውሳኔ</u>

1ኛ. የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 243556 በህዳር 16 ቀን 2013 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁጥር 348/1 መሰረት ጸንቷል፡፡

2ኛ. በዚህ ፍርድ ቤት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

ማ/አ

የማይነበብ የአምስት ደኞች ፊርማ አለበት

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም